

ня професійних стандартів та новітніх стандартів вищої і професійно-технічної освіти. Розроблено проекти професійних стандартів за професійними назвами робіт у чотирьох галузях. Визначаються базові вищі навчальні заклади, які залучаються до експериментального впровадження у навчальний процес новітніх стандартів з 2012/13 навчального року¹⁰.

Співпраця держави та професійних асоціацій на етапі навчання молодих спеціалістів є надзвичайно важливою, але не менш важливим є сприяння їхньому працевлаштуванню. На цьому етапі держава могла б ввести податкові пільги для підприємців, що беруть на роботу молодих спеціалістів за умови, що ті у них працюють не менше трьох років. Це створить умови для збереження вітчизняних кадрів, зменшення відтоку молоді за кордон.

Отже, можна зробити висновок, що успішна політика держави у сфері освіти неможлива без тісної співпраці держави з суспільними організаціями, бізнесовими колами як на етапах вмотивування студентів до навчання, контролю за якістю знань, так і на етапі працевлаштування випускників.

1. Зварич Р.М. Національна держава в контексті глобалізації // Юридична Україна. – 2009. – №2. – С. 8-11. 2. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті. – Полтава: ПОІППО, 2006 – 328 с. 3. Лібанова О.М. «Утечка мозгов» может обезкровить украинский трудовой рынок // TRUST. UA: политика и финансы в новом окне [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.trust.ua/news/50444.htm. 4. Стратегія національної безпеки України «Україна в світі, що змінюється»: Указ Президента України від 08.06.2012 р. № 389/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-rishennja-radi-nacionalnoyi-bezpeki-i-oboroni-ukrayini-v-doc100354.html>. 5. Матюх С.А. Особливості інтеграції вищої освіти України до Болонських стандартів // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: Т 1. – 2011. – № 5. – С. 30-34. 6. Дзюндзюк В.Б. Зміна ролі держави в умовах глобалізації // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – №2(40). – С. 1-9. 7. Колотило М.О. Національна держава в процесі формування нової місії Університету в сучасному глобалізованому суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kolotilo>. 8. Delanty G. Citizenship in a Global Age: Society, Culture, Politics. – Buckingham: Open University Press, 2000. – 186 pp.; Скотт П. Глобалізація и университет // ВВШ «Alma Mater». – 2000. – № 4. – С. 3-8. 9. Титарчук В. Соціокультурна глобалізація вищої освіти: тенденції та наслідки // Віче. – 2006. – № 21-22. – С. 37-39. 10. Суліма Є.М. Розробляються сучасні стандарти вищої і професійно-технічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245199755.

УДК 32.019.51(477)

В. В. ЛУБСЬКА

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: НАСЛІДКИ ВЕСТЕРНІЗАЦІЇ

Досліджується вплив вестернізаційних процесів на трансформацію українського суспільства. Аналізується перехід від традиційного суспільства до сучасного, стан української самотності. Виявлено що вестернізація породжує нові соціальні виклики,

ЛУБСЬКА Вікторія Володимирівна – аспірантка Європейського університету

на які держава не встигає реагувати, саме тому природність таких процесів поєднана з їх безсуб'єктивністю.

Ключові слова: вестернізація, демократизація, самобутність, глобалізація нерівності, модернізація, поляризація, архаїзація, національна ідентичність.

Лубская В. В. Трансформация украинского общества: последствия вестернизации

Исследуется влияние вестернизационных процессов на трансформацию украинского общества. Анализируется переход от традиционного общества к современному, состояние украинской самобытности. Выяснено, что вестернизация порождает новые социальные вызовы, на которые государство не успевает реагировать, поэтому природа таких процессов соединяется с их безсубъектностью.

Ключевые слова: вестернизация, демократизация, самобытность, глобализация неравенства, модернизация, поляризация, архаизация, национальная идентичность.

Lubska V. Transformation of ukrainian society: consequences of westernization

This article discusses the impact of Westernization processes of Ukrainian society transformation. We analyze the transition from a traditional society to a modern, status of the Ukrainian identity. Westernization generates new social challenges and state is not ready to response and nature of these process is mixed with its subjectless.

Key words: Westernization, democratization, identity, globalization inequality, modernization, polarization, archaization, national identity.

В умовах вестернізації та зростання взаємозалежності національні держави дедалі більше втрачають можливості ефективного використання традиційних механізмів державного регулювання¹. Україна, як держава з високим рівнем геополітичної відкритості, дедалі більше включається в глобальні соціально-політичні, економічні та культурні проекти Заходу. Відтак процеси вестернізації постають перед нею серйозним викликом.

Очевидно, що під впливом вестернізації в Україні, як і в багатьох інших країнах СНД, стався розрив традиційних соціальних зв'язків у суспільстві, руйнування колишніх соціальних груп, що призвело до зростання маргіналізації населення. Зняття або ослаблення колишніх форм солідаричні загострили приховані раніше в надрах суспільства конфлікти. Отже, виникає загроза зростання відцентрових тенденцій, розпаду суспільства на різномірні верстви і групи².

Сучасні зовнішні чинники впливу на трансформацію українських культурно-ціннісних орієнтацій передбачають нівелювання східнохристиянської цивілізаційної матриці, що в перспективі робить українську культуру беззахисною перед вестернізацією та духовним зuboжінням постіндустріальної доби. Україна не спроможна самостійно впроваджувати демократичні процеси та через брак такого досвіду звертається до вже створених моделей. Культура з такими внутрішніми настановами свідомо позбавляється від суб'єктивності, обирає шлях «наздоганяючого розвитку», позбавляється універсальності³.

Питання впливу вестернізації на традиційні суспільства досліджували багато вчених. Зокрема, тему трансформації українського суспільства у сучасне досліджує В. Горбатенко⁴. Р. Войтович з'ясовує вплив глобалізації на систему державного управління. Ю.Ткачук розглядає питання вестернізації крізь призму політології⁵. Зміни культурно-ціннісних орієнтацій українського суспільства аналізують: О. Ігнатуша, А. Красников, А. Окара, О. Полянська, Т. Рудницька,

О. Стовпець та ін. Недостатньо досліджено процес трансформації українського суспільства від традиційного до сучасного, вплив вестернізації у релігійній, соціальній та культурній тощо сферах, поляризація та архаїзація українського суспільства, послаблення національної ідентичності.

Неповторність соціально-історичного поступу України позначилася появою характерних особливостей, які були продуцентами специфічного модернізаційного процесу для українського соціуму в минулому й нині продовжують здійснювати на нього значний вплив. На думку В. Горбатенка, українське суспільство перебуває у стані «демократичного транзиту», що дає змогу зафіксувати: відсутність гарантованого переходу до демократії, а тим більше її консолідації; поліморфність процесів переходу від одного суспільного і політичного стану до іншого; вплив універсально-демократичних чинників (привабливість демократичних ідеалів, делегітимація авторитаризму, наявність світового досвіду демократизації та ін.).

Україна прагне брати участь у демократизації політичних процесів в умовах глобалізації світу. Проте демократії не виникають шляхом простого перенесення передових зразків політичного устрою на національний ґрунт іншої держави. Вони формуються за певних обставин, під впливом базових потреб і, як результат, багаторазових спроб задовольнити останні. Політичні процеси суто індивідуальні, ситуативні й містять у собі істотні відхилення від загальної закономірності, що робить практично неможливим буквальне повторення того, що відбувається в інших країнах. В умовах розбіжності форм і ритмів розвитку країн, народів, цивілізацій демократизація в незахідних країнах разуче відрізняється від аналогічних процесів на Заході⁶.

Зокрема, Ю. Ткачук стверджує, що в Україні панує посткомуністична демократія – з іншими, ніж на Заході, проблемами. Отже, виникає необхідність «перевідкриття заново» принципів демократичного устрою з огляду на історичні традиції країни, її культуру і виклики сучасного світу. Свого часу через це пройшли США, потім Франція, Німеччина, Італія; нині такі трансформації потрібні Україні. І в цьому разі йдеться не про зміну демократичної традиції, а, навпаки, про наслідування їй.

Очевидно, що характер демократичних процесів в Україні зумовлений безпосереднім впливом вестернізації, інших зовнішніх чинників. Спостерігається зацікавленість західних країн у демократизації українського суспільства та його залучення до процесів глобалізації, а також розвиток технологій у тих сферах, де Україна вже втратила конкурентоспроможність та має надолужувати втрачене. Культурна експансія з боку Заходу стала відчутною в умовах включення України в глобальний інформаційний простір. Завдяки сучасним технологіям, Україна знаходиться під впливом відповідних проектів, що особливо потужні у медійному просторі, індустрії шоу-бізнесу. Помітну роль у здійсненні глобальної політичної експансії відіграли різні релігійні структури. Це певною мірою змусило українське суспільство свідомо чи несвідомо жити за стандартами західного розвитку.

Після розпаду СРСР новим викликом також стали обов'язкові вимоги західних держав до України: відмова від ядерного статусу, інтеграція національної економіки у загальносвітову. Посилилася взаємозалежність на основі комунікаційного зближення, наукової революції, міжетнічних соціальних рухів, по-

яви нових видів транспорту, телекомунікаційних технологій, інтернаціоналізації освіти тощо.

Водночас слід зауважити, що євроінтеграційний вибір українців означає провал путінської моделі «керованої демократії» та облаштування пострадянського простору за російським дизайном. Одним з його ефективних напрямів стало прагнення призупинити процес консолідації української нації шляхом поглиблення регіонально-ментальних та ідеологічних розбіжностей. Консолідація об'єктивно зміцнює глобальні позиції Заходу, оскільки йде в контексті загальної демократизації і відбувається «прирошення» демократичних націй до світового демократичного простору, зміцнюється специфічний східноєвропейський компонент західної цивілізації, що, безперечно, збагатить мозаїку різновидів демократичних політичних режимів⁷.

Сучасному українському культурному процесу не вистачає ані державної підтримки, ані наявності належної уваги з боку західних країн. Безперечно, українська культура має пріоритети та культурні феномени світового масштабу, але лише в окремих галузях. Проте українській культурі потрібні не тільки структурні зміни (системна перебудова культурної сфери, збільшення інвестицій, поява ефективного кінобізнесу та шоу-бізнесу, підтримка окремих пріоритетних проєктів, створення суспільних, політичних та економічних умов для розвитку культурного процесу, державне замовлення на певні продукти масової культури – наприклад, на виховні історичні та патріотичні програми), а й певне «перекодування» масової «високої» культури – на рівні належної інтерпретації найкращих здобутків української культурної спадщини та «розширенні свідомості» сучасних митців. Без розробки універсальних питань та екзистенційних тем українська культура буде нецікава не лише іншим народам, а має ризик втратити привабливість навіть для самих українців⁸.

Важливу роль у культурній експансії Заходу в традиційних суспільствах відіграють засоби масової інформації та мас-культура, які у багатьох сенсах мають негативний характер. Західні центри та агентства змушують споживачів своєї продукції бачити весь світ, включаючи власний регіон, чужими очима. Новини та інформація, що поставляються ними, мають не лише інформативний характер, але й перекручують уявлення про справді важливі світові події. Потік передач та інформації з провідних країн Заходу становить до 80% споживаної продукції в країнах, що розвиваються, а його зміст, передусім, відображає як політичні, так і цивілізаційні настанови Заходу. Контроль над інформаційними каналами фактично вже рівнозначний прямому стратегічному контролю, а зміст інформації, як правило, не відповідає традиційним культурним, духовним, моральним нормам суспільства⁹.

Одним із результатів вестернізації є архаїзація суспільства, активне «повернення до витоків», або «вторинна традиціоналізація». Це викликає руйнування традиційних укладів значних мас населення і відповідну реакцію консервативно-го і лівоадикального толку. Архаїзація релігійності на фоні вестернізації суспільства може зберегти риси національної ідентичності. Отже, глобальне релігійне відродження, «повернення до святинь» є відповіддю на тенденцію сприйняття світу як єдиного цілого¹⁰.

Одночасно з архаїзацією більшої частини суспільства відбувається процес модернізації укладу життя іншої – меншої частини населення, насамперед міських середніх шарів. Це виявляється через політичну діяльність, урбанізацію, поши-

рення освіти, зростання зайнятості в нових професіях та ін. Такі групи у своїй основній масі починають орієнтуватися на західні цінності¹¹.

На трансформацію культурно-ціннісних орієнтацій українського суспільства впливає поширення світової мережі Інтернет, оскільки більшість його ресурсів зосереджені в США та Європі. Тому саме ці країни «диктують» свою політику, ідеологію всім користувачам мережі. Українське суспільство задовольняється інтернет-ресурсами, створеними РФ або США. Отже, відбувається асиміляція думок, поглядів, способу життя, що є невід'ємною частиною процесу глобалізації в соціальній та культурній сферах.

Так, користувачі Інтернету становлять модернізовану групу, «яка за своїми соціокультурними характеристиками значно ближча до представників інших культур у глобальному інформаційному просторі, ніж до українського населення, не охопленого Інтернетом»¹². Ще одним чинником трансформації культурно-ціннісних орієнтацій суспільства є релігія. Історично багато народів змінили систему вірувань, долучилися до християнської релігії і західних цінностей. Етнічні, релігійні та культурні відмінності створювали стабільні більшість і меншість, у результаті чого демократія, навіть якщо вона і декларувалася, швидко перетворювалася на інструмент домінування однієї частини суспільства над іншою.

Українське православ'я протягом останнього десятиліття міцно укорінилось в науковій і церковній термінології через утвердження української державності, інституціалізацію православних конфесій, що прагнуть до набуття повної автокефалії та утворення єдиної Помісної Української Церкви. «Українське православ'я» передбачає передусім ствердження особливого шляху розвитку християнської церкви в Україні¹³. Православна церква на теренах України трансформувала комплекс рис, характерних місцевому етнокультурному типу, сформувала свій національний варіант православ'я. Самобутність кристалізувалась за умов історичної специфіки розвитку українського народу, її зберігало і постійно генерувало національне буття.

Водночас нині спостерігається «детериторіалізація» релігій, що ігнорує традиційні конфесіональні, політичні й культурні кордони. Релігійний плюралізм, і навіть еkleктизм, нині поширюється не лише на рівні різних суспільств, але й на рівні індивідуальної свідомості віруючих. У християнстві, ісламі, іудаїзмі, буддизмі, індуїзмі розвиваються фундаменталістські рухи із закликком до рішучого очищення релігії та її інститутів, до зміни індивідуальної й суспільної поведінки відповідно до релігійних догматів. Така «десекуляризація світу» вбачається одним із серйозних соціальних чинників сучасності¹⁴.

Глобалізація сприяє відродженню місіонерської діяльності православ'я. Нині православна церква сама активно використовує новітні інформаційні технології, а кожна автокефальна церква має свій сайт у глобальній мережі. Водночас православний світ стурбований розмахом і темпами глобалізації, секуляризацією світового співтовариства, на що накладаються відчутні відцентрові тенденції, про що свідчить нинішня кількість православних автокефальних церков, уже не кажучи про самопроголошені й невизнані¹⁵.

Слід зауважити, що релігія з появою новітніх інформаційних технологій стала об'єктом вестернізації. В Україні трансформація релігійних орієнтацій суспільства відбувається на тлі розрізненості соціальних верств населення, але кризь церкву зберігається українська самобутність.

Вестернізація призводить до поляризації світу та суспільств за ознаками багатства. Доповідь про багатство і бідність показує, що розрив між багатими і бідними розширюється в країні, яка є єдиною економічно успішною в Європі¹⁶. Видання «Sunday Times» у 2012 р. показало, що сукупний стан найбагатших 1000 чоловік піднявся до рекордних 414,26 млрд доларів. Стан 200 найбагатших людей світу перевищує трирічні доходи мільярдів бідних громадян Землі. Зокрема, в Україні населення розподілилося на дві основні, водночас досить чисельно нерівномірні групи – бідні й багаті. У 2011 р. у країні нараховувалося 21 мільярд із загальними статками майже 58 млрд доларів, що на сьогодні складає понад 460 млрд грн., та понад 170 мільйонерів. Водночас у 2010 р. в Україні було вісім мільярдів, а у 2009 р. – четверо¹⁷. А загальні доходи Державного бюджету України на 2012 р. визначаються у сумі 366, 62 млрд грн.¹⁸

Вестернізація призводить до фактичного розколу українського суспільства на дві нерівні частини. Перша включає в себе невелику частину населення, що якимось чином пов'язана із західними центрами, і ту, що перейняла цінності західного способу життя. Друга частина – більшість населення країни – відкидається у своєму розвитку назад.

Отже, повноцінний, всебічний розвиток суспільства можливий лише при розумному поєднанні деяких механізмів, запозичених із Заходу, з власними традиціями, без руйнування культурної та світоглядної матриці суспільства.

Так, вестернізація являє собою такий тип модернізації, при якому відбувається включення традиційного суспільства в орбіту західної цивілізації. Відповідно, модернізаційні зміни нерідко слугують інтересам не самих цих спільнот, а західного «центру», і є вибірковыми. «Осучаснення» невеликих острівців (анклавів) політичної реальності, економіки, повсякденного життя відбувається на тлі архаїзації більшої частини суспільства, що супроводжується культурною кризою. Складові політичної вестернізації (демократизація, впровадження багатопартійної системи тощо), будучи неорганічними й привнесеними, в умовах традиційних суспільств породжують зовсім інші ефекти, ніж на Заході. Це призводить до політизації релігійних та етнічних ідентичностей, сплеску етнічних конфліктів, розпаду традиційних цінностей і норм, корупції, надаючи дестабілізуючий вплив на ситуацію в традиційних суспільствах.

Саме це відбувається в Україні; процес трансформації традиційного суспільства у сучасне набуває рис втрати самобутності, копіювання західних моделей та має неорганізований характер. Вестернізація породжує нові соціальні виклики, на які держава не встигає реагувати, саме тому природність таких процесів змішується з їх безсуб'єктивністю.

1. *Войтович Р.* Вплив глобалізації на систему державного управління. – К.: Видавництво «НАДУ», 2007. – 341 с. 2. *Паєлов Е.В.* Политическая система переходного общества в условиях глобализации: центральноазиатская специфика. – М.: Бишкек, 2008. – 325 с. 3. *Окара А.* «Культурний суверенітет» нації в добу постмодерну, або як перекодувати «локальну» культуру» [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2007. – № 42. – Режим доступу: http://dt.ua/CULTURE/kulturniy_suverenitet_natsiyi_v_dobu_postmodernu,_abo_yak_perekodovati_lokalnu_kulturu-51854.html 4. *Горбатенко В.П.* Модернізація українського суспільства у контексті сучасних цивілізаційних процесів: Автореф. дис. ... доктора політичних наук: 23.00.02 / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 1999. – 36 с. 5. *Ткачук Ю.В.* Глобалізація і демократизація // Ак-

туальні проблеми політики. Зб. наук. праць. – О.: Юридична літ-ра, 2003. – № 17. – С. 284-290. **6.** *Ткачук Ю.В.* Глобалізація в сфері політики: інститути і механізми наддержавного впливу: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02 / Одеська Національна Юридична Академія. – О., 2004. – 16 с. **7.** *Федуляк С.* Вплив зовнішніх чинників на консолідацію української нації // Агора. – 2006. – № 4. – С. 58-65. **8.** *Полянська О.* Історико-психологічні витоки деяких проблем сучасної української культури. – К.: Молода нація: Альманах, 2000. – С. 87-91. **9.** *Дугин А.Г.* Проект «Євразія». – М.: Эксмо, 2004. – 512 с. **10.** *Хайтінгтон С.* Столкновение цивилизаций. – М.: АСТ, 2003. – 603 с. **11.** *Ерасов Б.С.* Сравнительное изучение цивилизаций: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов вузов. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 556 с. **12.** *Рудницька Т.* «Інтернетизація» і «вестернізація» життєвого світу особистості в Україні. – 2002. – № 2. – С. 38. **13.** *Ігнатуша О.М.* Історичний поступ українського православ'я: пошук нової парадигми // Науківі праці історичного факультету Запорізького державного університету. – 2001. – №13. – С.19. **14.** *Стовпець О.* Глобалізація релігії як фактор трансформації духовної складової національної культури // Філософські і психологічні науки. – 2010. – № 13. – С.13-15. **15.** *Красніков А.* Глобализация и православие. –М.: Неостром, 2005. – С. 72-79. **16.** *Allianz Global Wealth Report 2012* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.allianz.com/en/economic_research/publications/specials/agwr12e.html **17.** *Краснікова О.М.* Рівень життя населення в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pdaa.edu.ua/sites/default/files/pdaa/2011/v213/258.pdf> **18.** *Закон України «Про державний бюджет на 2012 рік»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17>

УДК 323.15:316.48

І. ЧЕРВІНКА

ЕТНОПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ, ЙОГО ПРИЧИНИ ТА ТИПОЛОГІЯ

Розглянуто етнополітичний конфлікт, його дефініції, характерні риси та стадії розвитку. Значна увага приділяється причинам виникнення конфліктів та шляхам їх розв'язання. Розглядається типологія етнополітичних конфліктів, фактори, що ускладнюють врегулювання конфлікту.

Ключові слова: конфлікт, етнічна група, етнополітичний конфлікт.

Червинка Ирина. Этнополитический конфликт, его причины и типология

Рассмотрен этнополитический конфликт, его дефиниции, характерные черты и стадии развития. Значительное внимание уделяется причинам возникновения конфликтов, путем их разрешения. Рассматривается типология этнополитических конфликтов, а также факторы, затрудняющие урегулирование конфликта.

Ключевые слова: конфликт, этническая группа, этнополитический конфликт.

Chervinka I. Ethnic conflict, its causes and typology

The memoir considers an ethno-political conflict, its definitions, features and stages of development. Much attention is paid to the causes of conflicts and opportunities to overcome them. Besides, the typology of ethno-political conflicts is considered, as well as factors that complicate conflict settlement.

Key words: conflict, ethnic group, ethno-political conflict.